

УДК 352:351(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-2.17>

Є. В. Кобко, д.ю.н., доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Національна академія внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-3121-0823

РОЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Стаття присвячена дослідженню важливої теми ролі місцевих органів влади в контексті забезпечення інклюзивного публічного управління. Інклюзивне публічне управління є ключовим аспектом сучасного суспільства, спрямованого на забезпечення рівних можливостей, рівності та участі всіх громадян у процесах прийняття рішень. У контексті інклюзивного публічного управління, термін «інклюзія» відноситься до процесу забезпечення рівних можливостей, участі та доступності для всіх членів суспільства, незалежно від їхньої соціальної приналежності, фізичних можливостей чи етнічної належності. Місцеві органи влади, у свою чергу, стають ключовими акторами у забезпеченні інклюзивного публічного управління, так як вони знаходяться на передньому краї здійснення публічної політики та реалізації соціальних програм.

Автор аналізує роль місцевих органів влади в забезпеченні інклюзивного публічного управління через призму їх функцій, таких як розробка та реалізація політик і програм, спрямованих на підтримку вразливих груп населення. Він досліджує також роль місцевих органів у створенні платформ для громадської участі та діалогу, що сприяє підвищенню транспарентності та відповідальності у управлінні.

Особлива увага приділяється важливості ефективного партнерства між місцевими органами влади, громадськими організаціями та громадянами для досягнення інклюзивних цілей. Автор статті проводить аналіз найкращих практик та використовує теоретичні концепції, щоб обґрунтувати важливість активної ролі місцевих органів в процесах партнерства та участі. Важливою частиною аналізу є розгляд механізмів забезпечення доступу громадян до інформації, участі у консультаціях та рішеннях, а також можливостей впливу на прийняття політичних та соціальних рішень.

Автор висвітлює ключовий вплив місцевих органів влади на створення інклюзивних публічних політик, акцентуючи їхню роль у забезпеченні рівних можливостей, участі та врахуванні інтересів всіх верств суспільства. Дослідження спрямоване на поглиблене розуміння механізмів інклюзивного публічного управління та підкреслює важливість розвитку сприятливого середовища для гармонійного розвитку суспільства.

Ключові слова: місцеві органи влади, інклюзивне публічне управління, демократія, рівні можливості, участь громадян, соціальні програми, децентралізація, публічне управління, громадськість, доступ до інформації, громадські організації, рівність, справедливість.

Ye. V. Kobko. The role of local authorities in ensuring inclusive public administration

The article is devoted to the study of the important topic of the role of local authorities in the context of ensuring inclusive public administration. Inclusive public administration is a key aspect of modern society aimed at ensuring equal opportunities, equality and participation of all citizens in decision-making processes. In the context of inclusive public administration, the term "inclusion" refers to the process of ensuring equal opportunities, participation and accessibility for all members of society, regardless of their social affiliation, physical ability or ethnicity. Local governments, in turn, are becoming key actors in ensuring inclusive public administration, as they are at the forefront of public policy and social program implementation.

The author analyzes the role of local authorities in ensuring inclusive public governance through the prism of their functions, such as the development and implementation of policies and programs aimed at supporting vulnerable groups. It also explores the role of local authorities in creating platforms for public participation and dialogue that promote transparency and accountability in governance.

Particular attention is paid to the importance of effective partnerships between local authorities, civil society organizations and citizens to achieve inclusive goals. The author of the article analyzes best practices and uses theoretical concepts to substantiate the importance of the active role of local authorities in partnership and participation processes. An important part of the analysis is the consideration of mechanisms to ensure citizens' access to information, participation in consultations and decisions, and opportunities to influence political and social decision-making.

The author highlights the key influence of local authorities on the creation of inclusive public policies, emphasizing their role in ensuring equal opportunities, participation and consideration of the interests of all segments of society. The study aims to deepen the understanding of the mechanisms of inclusive public administration and emphasizes the importance of developing an enabling environment for the harmonious development of society.

Key words: local authorities, inclusive public administration, democracy, equal opportunities, citizen participation, social programs, decentralization, public administration, public, access to information, public organizations, equality, justice.

© Є. В. Кобко, 2023

Аналіз досліджень. Наукові дослідження у сфері інклюзивного публічного управління та ролі місцевих органів влади в цьому контексті є ключовим напрямком в сучасній політичній та юридичній науці. Зокрема, багато досліджень приділяють увагу аналізу концепту інклюзивності в контексті публічного управління, серед яких можна виокремити наукові праці таких теоретиків як В.В. Ксендзук, К.М. Войціцька, І.Г. Сергієнко, О.О. Шевченко, М.В. Корнієнко, О.В. Кузьменко та інші. Анізотомія ролі місцевих органів влади як діючих суб'єктів здійснення демократичного волевиявлення та втілення інклюзивних принципів акцентує увагу на їхньому ключовому внеску у впровадження рівних можливостей для всіх верств суспільства.

Предмет дослідження. Предметом наукового дослідження в даній статті є аналіз ролі місцевих органів влади у забезпеченні інклюзивного публічного управління. Дослідження спрямоване на вивчення функціональної призначеності та впливу місцевих органів влади на формування та реалізацію політик, спрямованих на створення рівних можливостей для всіх громадян, включаючи вразливі та маргінальні групи суспільства. Досліджуються механізми взаємодії місцевих органів влади з громадськістю, рівень їхньої відкритості для громадського впливу та участі у процесах прийняття рішень. Вони аналізують роль місцевих органів влади у створенні партнерських відносин з громадськими організаціями, активістськими групами та громадянами, зокрема через проведення консультацій та громадських слухань.

Постановка завдання. Однією з ключових актуальних проблем сучасності є соціальна нерівність, дискримінація та виключення різних верств населення. Ця проблема стосується як великих міст, так і малих населених пунктів, де необхідно розробляти і реалізовувати інклюзивні публічні політики. Місцеві органи влади, як ключові діловоди на місцевому рівні, мають важливу роль у створенні та реалізації цих політик. Враховуючи глобальний характер цієї проблеми, багато країн і регіонів стикаються з викликами, пов'язаними зі збільшенням міграції, відсутністю доступу до освіти та медичних послуг, зменшенням зайнятості та іншими важливими аспектами соціальної інклюзії. Таким чином, вивчення ролі місцевих органів влади в контексті забезпечення інклюзивного публічного управління допомагає розробити ефективні стратегії та рекомендації для покращення стану справ у цих сферах.

Крім того, активна участь громадян у прийнятті рішень та управлінні стає все важливішою складовою демократичного суспільства. Використання інклюзивного підходу у публічному управлінні сприяє підвищенню довіри між владою та громадянами, забезпечуючи більш ефективний і гармонійний розвиток суспільства в цілому.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство визнається складним конгломератом різноманітних соціальних, економічних та політичних процесів. У цьому контексті стає недоцільним і недосяжним вигляд ігнорування або відмови враховувати потреби, інтереси та права різних верств населення. Один із ключових аспектів вирішення цих викликів полягає в забезпеченні інклюзивного публічного управління, яке передбачає врахування різноманітних потреб та відгуків у процесі прийняття та виконання рішень.

Термін «інклюзія» в контексті публічного управління сьогодні набуває різного значення в світлі відмінних правових теорій та тих аспектів соціального життя, в яких розглядається зазначена понятійна категорія. Так, Калініна Л.А., розглядаючи мистецьку інклюзію як предмет свого наукового дослідження, зазначила, що інклюзію в зазначеному контексті можливо розглядати як стратегію та динамічний шлях, що відкривають ширші можливості в освіті та соціальному бутті для всіх індивідів [1, с. 75]. Клименюк Н.В. притримується думки, що інклюзія – це динаміка гармонійного співіснування особистостей в певному середовищі [2, с. 148]. Натомість, Мельник Ю.Р. та Савчук Д.А. вважають, що інклюзія це переважно гарантування можливості активної участі всіх осіб у житті спільноти, в якій кожен індивід є рівноправним членом, поважається і внесок якого визнається в розвиток громади та суспільства [3, с. 139].

Враховуючи наведені тези, можна зробити висновок, що інклюзія в контексті публічного управління представляє собою комплексну систему та системний підхід, що спрямовані на забезпечення активної та рівноправної участі всіх суб'єктів суспільства в процесах прийняття та реалізації рішень з метою забезпечення соціальної справедливості, рівних можливостей, захисту прав та інтересів вразливих груп. Інклюзивна парадигма передбачає врахування різноманітності та взаємодії різних соціальних акторів у створенні та реалізації публічних політик з орієнтацією на підвищення ефективності та легітимності державного управління.

Ця концепція базується на принципах правової держави, демократії, прав людини та соціальної справедливості. Вона передбачає усунення бар'єрів, які заважають повноцінному доступу до ресурсів, послуг та можливостей для різних груп суспільства, зокрема осіб з обмеженими можливостями, мігрантів, жінок, етнічних та релігійних меншин.

В аспекті інклюзивного публічного управління постає ще одна понятійна категорія – «інклюзивний розвиток», яка на думку Гукалової І.В., зосереджує увагу на складному та багатогранному процесі, що базується на політиці насиченої зайнятості та якісної освіти. Концепція «інклюзивного розвитку» націлена на включення в робочий та навчальний процес уразливих соціальних груп, таких як молодь, жінки, люди з обмеженими можливостями та літні громадяни. Це передбачає їх активну інтеграцію в робочий ринок та навчальні заходи [4, с. 22–23].

Приймаючи до уваги наведену правову позицію, Кожина А.В., зазначає, що підходи публічного управління до інклюзивного локального розвитку передбачають цілеспрямовану активність органів публічної влади з метою створення невід'ємних умов для доступу до процесів формування публічних стратегій у різних сферах та/або механізмів регулювання соціополітичних та соціоекономічних взаємодій. Це сприяє привертанню широкого спектру суб'єктів суспільних відносин та господарської діяльності, створюючи нові можливості для підвищення ефективності регулювання та вдосконалення суспільно-економічних процесів [5, с. 29].

Снігова О.Ю. наголошує на тому, що регіональна інклюзивність представляє собою важливий аспект регіонального розвитку, відображаючи здатність територій до активного соціально-економічного росту, ґрунтуючись на оптимальному використанні місцевих ресурсів, що є основою для розширення можливостей розвитку на місцевому рівні [6, с. 42].

Ця парадигма інклюзивного регіонального розвитку є необхідною в сучасних умовах, оскільки вона сприяє підвищенню рівня соціально-економічної злагоди та забезпеченню стійкості регіональних економічних систем. Вона підкреслює значущість активної взаємодії між державними інституціями, громадськими організаціями, підприємствами та жителями регіонів для спільної реалізації стратегічних цілей та завдань. Однією з ключових характеристик інклюзивного регіонального розвитку є акцент на впровадженні збалансованих політик із зосередженням на соціальних аспектах. Це включає створення робочих місць, розвиток освіти та професійної підготовки, забезпечення доступу до якісних соціальних послуг, а також створення сприятливих умов для забезпечення якісного життя населення.

В такому контексті, важливу роль відіграють саме органи місцевого самоврядування, які виступають основними агентами на забезпечення взаємодії та взаєморозуміння між владою та громадянами. В розумінні інклюзивного публічного управління, органи місцевого самоврядування є ключовими акторами у впровадженні принципу партисипативності та публічної участі. Їх повноваження включають проведення консультацій з громадянами, організацію громадських слухань, створення механізмів громадського контролю, що дозволяє активно залучати різні соціальні групи до процесів прийняття рішень та забезпечувати їх репрезентацію у владних структурах. Варто наголосити і на здатності органів місцевого самоврядування координувати та інтегрувати різноманітні ресурси та інструменти на рівні місцевих територій, з чого постає їх можливість створювати механізми партнерства з громадськими організаціями, бізнес-структурами, державними установами, що сприяє синергетичному впливу на розвиток інклюзивних ініціатив.

На основах зазначеної правової тези формується концепція «інклюзивного міста», що відповідно до Василенко Н.В., визначається як «ідея» населеного пункту, який характеризується відкритістю та сприятливим середовищем для представників всіх вікових груп, гендерів, національностей, віросповідань, соціальних статусів, різних фізичних та фінансових можливостей [7, с. 35]. Ксендзук В.В., продовжуючи досліджувати вказану тему, наголошує на тому, що роль органів місцевого самоврядування в формуванні такого «інклюзивного міста» розкривається через низку функцій. Вони покладають свою діяльність на важливі аспекти, такі як розробка програм соціально-економічного розвитку міста, активізація трудового, науково-технічного та інтелектуального потенціалу міста, сприяння росту соціальної та виробничої інфраструктури. Поміж основних завдань місцевої влади є поповнення та збільшення ефективного використання місцевого бюджету, створення умов для комфортного проживання, підтримка та сприяння розвитку бізнес-середовища тощо. Місцеві органи виконавчої влади та самоврядування вчиняють дії адміністративного характеру, включаючи прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на інклюзивний розвиток міст [8, с. 4–5].

Важливим аспектом є інтеграція інклюзивних стратегій у процес розробки програм соціально-економічного розвитку міста. Це вимагає вивчення залежності між фінансовими ресурсами та реалізацією інклюзивних проєктів, а також врахування гендерних та культурних аспектів, що впливають на ефективність інклюзивного управління.

У процесі інклюзивного розвитку міста, органи місцевого самоврядування та інші місцеві органи влади виконують роль координаторів ресурсів, забезпечуючи співпрацю між різними секторами та партнерами з метою реалізації інклюзивних програм. Це передбачає використання інструментів стратегічного управління та моніторингу для забезпечення відстеження результатів і адаптації стратегій у відповідності до змін у соціально-економічному середовищі.

Висновки. У світлі викладених аргументів і аналізу наукових досліджень, можна прийти до висновку, що роль місцевих органів влади та місцевого самоврядування в забезпеченні інклюзивного публічного управління є критично важливою для досягнення сталого соціально-економічного розвитку міст. Їхні функції охоплюють широкий спектр аспектів, від розробки та впровадження програм і стратегій інклюзивного розвитку до забезпечення рівного доступу громадян до ресурсів, послуг та можливостей.

Виявлена актуальність теми в контексті сучасних викликів суспільства підкреслює необхідність активної ролі органів місцевого самоврядування в формуванні політик, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості, рівних можливостей та інклюзивного розвитку. Розробка та реалізація інклюзивних стратегій вимагають від органів місцевого самоврядування вміння враховувати різноманітність потреб та інтересів різних груп населення, дотримуватися засад соціальної справедливості та демократичних принципів.

Успішне реалізація інклюзивного публічного управління потребує гармонійної співпраці між різними рівнями влади та врахування рекомендацій міжнародних організацій у сфері сталого розвитку. Органи місцевого самоврядування відіграють роль посередників між громадянами та владою, сприяючи залученню громадської участі, діалогу та консультацій, що сприяє зміцненню демократичних процесів та забезпеченню легітимності прийнятих рішень.

Отже, наукові дослідження та аналіз практики доводять, що впровадження інклюзивного публічного управління є необхідною передумовою досягнення сталого розвитку міст та забезпечення високої якості життя для всіх громадян. Дієвий вплив органів місцевого самоврядування на інклюзивний розвиток вимагає координації зусиль, вдосконалення нормативно-правової бази та забезпечення взаємодії між різними структурами влади та суспільними акторами.

Список використаних джерел:

1. Калініна Л.А. Мистецька інклюзія: виклики, проблеми, перспективи. *Стан та перспективи розвитку культурологічної науки* : зб. тез доповідей V Міжнародної наук.-практ. конф. 2019. С. 75–77 URL: http://217.77.221.199/bitstream/123456789/1286/1/Калініна_75-77.pdf

2. Клименюк Н.В. Інклюзія людей з особливими потребами до суспільного життя: історичний аспект. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу Києво-Могилянська академія. Сер.: Педагогіка*. № 112, Вип. 99. 2009. С. 148–153. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Npchduped_2009_112_99_27

3. Савчук Д.А., Мельник Ю.Р. Аналіз суспільної системи за допомогою індикаторів соціальної інклюзії. *Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму* : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський, Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж. 2019. С. 139–142.

4. Гукалова І.В. До питання соціально-географічної концептуалізації інклюзивного розвитку. *Вісник ХДУ. Серія Географічні науки*. № 10. 2019. С. 20–26. URL: <https://gj.journal.kspu.edu/index.php/gj/article/view/240>

5. Кожина А.В. Підходи та принципи до формування моделі публічного управління інклюзивним місцевим розвитком. *Sciences of Europe*. № 59. 2020. С. 25–32. URL: <https://orcid.org/0000-0001-5697-8145>

6. Снігова О.Ю. Просторовий вимір інклюзивності в умовах становлення «нової» регіональної політики. *Український географічний журнал*. 2020. С. 38–44. URL: <https://ukrgeojournal.org.ua/uk/node/682>

7. Василенко Н.В. Публічне управління інклюзивним розвитком міста: досвід та практики. *Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі безперервної освіти* : Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю. 2022. С. 30–37. URL: https://docs.academia.vn.ua/bitstream/handle/123456789/1169/%d0%b7%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_2022_1673449627%20%281%29-30-37.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Ксендзук В.В., Войціцька К.М., Орел В.Р., Сергієнко І.Г. Публічне управління містом в контексті інклюзивного розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 12. 7 с. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1554>